

YERNING SUKUTDAGI FARYODI

Toshtemirova Sevinch Shuhrat qizi

Samarqand Davlat Chet tillar instituti Narpay xorijiy tillar fakultet 2304-guruh talabasi

Karimova Mohina

Samarqand Davlat Chet tillar instituti Narpay xorijiy tillar fakultet 2304-guruh talabasi

Zoyirova Dilfuza Hayriddinovna

Ilmiy rahbar

Annotatsiya: Ushbu maqolada havoning ifloslanishi muammosi badiiy-publitsistik va ilmiy-tahliliy yondashuv uyg'unligida yoritilgan. Tadqiqotda atmosferaning ifloslanish manbalari, xususan transport vositalari, sanoat korxonalarini va chiqindilarni yoqish jarayonlarining atrof-muhitga salbiy ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, havoning ifloslanishining inson salomatligi, ekotizimlar barqarorligi hamda global iqlim o'zgarishiga ta'siri ilmiy manbalar asosida ochib berilgan. Maqolada PM2.5 kabi mayda chang zarrachalarining xavfi, ekologik muammolarning ijtimoiy oqibatlarini hamda barqaror rivojlanish nuqtayi nazaridan muammoni kamaytirish yo'llari asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari ekologik xavfsizlikni ta'minlash va jamiyatda ekologik madaniyatni shakllantirish muhimligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Havoning ifloslanishi, atmosfera muhofazasi, ekologik muammolar, sanoat chiqindilari, transport emissiyasi, PM2.5 zarrachalari, inson salomatligi, iqlim o'zgarishi, ekologik xavfsizlik, barqaror .

Аннотация: В данной статье проблема загрязнения атмосферного воздуха рассматривается в сочетании художественно-публицистического и научно-аналитического подходов. В исследовании анализируются основные источники

загрязнения атмосферы, в частности воздействие автотранспорта, промышленных предприятий и процессов сжигания отходов на окружающую среду. Также на основе научных источников раскрывается влияние загрязнения воздуха на здоровье человека, устойчивость экосистем и глобальные климатические изменения. В статье обосновывается опасность мелкодисперсных частиц, таких как PM_{2.5}, социальные последствия экологических проблем, а также пути снижения загрязнения воздуха с позиции устойчивого развития. Результаты исследования подчеркивают важность обеспечения экологической безопасности и формирования экологической культуры в обществе.

Abstract: This article examines the problem of air pollution through an integrated artistic-publicistic and scientific-analytical approach. The study analyzes the main sources of atmospheric pollution, particularly the environmental impact of motor vehicles, industrial enterprises, and waste incineration processes. Based on scientific sources, the effects of air pollution on human health, ecosystem stability, and global climate change are discussed. The article substantiates the hazards of fine particulate matter such as PM_{2.5}, the social consequences of environmental problems, and possible ways to reduce air pollution from the perspective of sustainable development. The research findings highlight the importance of ensuring environmental safety and promoting environmental awareness in society.

Kirish

Yer sukutda. U ogohlantiruvchi qo‘ng‘iroqlar chalib baqirmaydi, lekin har tong insoniyatga ko‘rinmas faryod yuboradi. Osmonni qoplagan xira tutun, og‘irlashib borayotgan havo — bu Yerning so‘zsiz nolasi. Inson esa bu jarayonni sanoatlashuv, qulaylik va taraqqiyot deb qabul qiladi. Aslida esa taraqqiyot tabiat bilan muvozanatda bo‘lmasa, u halokat sari yo‘l ochadi.

Bugungi kunda havoning ifloslanishi global miqyosdagi eng xavfli ekologik muammolardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Bu muammo nafaqat tabiatga, balki inson hayotining barcha jabhalariga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

Havoning ifloslanishi: sabablari va manbalari

Ilmiy manbalarga ko'ra, havoning ifloslanishiga olib keluvchi asosiy omillar quyidagilardan iborat:

1. Transport vositalari

Ichki yonuv dvigatelli avtomobillar atmosferaga katta miqdorda karbonat angidrid (CO_2), uglerod oksidi (CO), azot oksidlari va mayda chang zarrachalarini chiqaradi. Ayniqsa megapolis va yirik shaharlarda transport havoning 60–70 foizgacha ifloslanishiga sabab bo'lishi mumkin.

2. Sanoat va energetika

Zavod-fabrikalar, issiqlik elektr stansiyalari ko'mir, neft va gaz yoqilishi orqali atmosferaga zaharli gazlar chiqaradi. Filtr tizimlari yetarli bo'lmagan korxonalarda bu jarayon yanada kuchliroq kechadi.

3. Chiqindilarni yoqish

Maishiy va sanoat chiqindilarini ochiq holda yoqish natijasida dioksinlar va boshqa o'ta xavfli moddalar havoga tarqaladi.

4. O'rmonlarning kesilishi

Daraxtlar karbonat angidridni yutuvchi tabiiy filtr hisoblanadi. O'rmonlarning kamayishi havoning tabiiy tozalanish jarayonini izdan chiqaradi.

Yer bularning barchasini sukut bilan qabul qiladi, ammo har bir kesilgan daraxt, har bir tutunli quvur uning bag'riga urilgan zarba kabidir.

Havoning ifloslanishining inson salomatligiga ta'siri

Tibbiy va ekologik tadqiqotlar havoning ifloslanishi bilan bog'liq kasalliklar soni yildan-yilga ortib borayotganini ko'rsatadi. Iflos havo quyidagi kasalliklarni keltirib chiqaradi:

Nafas yo'llari kasalliklari (bronxit, astma)

Yurak-qon tomir xastaliklari

O'pka faoliyatining pasayishi

Allergik kasalliklar

Onkologik kasalliklar

Ayniqsa PM2.5 deb ataluvchi juda mayda chang zarrachalari o'pkaga chuqur kirib borib, qon orqali butun organizmga tarqaladi. Bu zarrachalar ko'rinmaydi, ammo ta'siri halokatli. Bolalar, homilador ayollar va keksalar ushbu xavf oldida eng himoyasiz qatlam hisoblanadi.

Yer insonni jazolamaydi, u faqat oqibatlarini namoyon qiladi.

Ekotizim va iqlimga ta'siri

Havoning ifloslanishi nafaqat inson, balki butun tabiat tizimiga ta'sir qiladi:

Kislotali yomg'irlar tuproq unumdorligini kamaytiradi

O'simliklarning fotosintez jarayoni sustlashadi

Hayvonlarning yashash muhiti buziladi

Iqlim o'zgarishi tezlashadi

Atmosferadagi ortiqcha issiqxona gazlari Yer haroratining ko'tarilishiga olib keladi. Muzliklar erimoqda, suv sathi ko'tarilmoqda, qurg'oqchilik va tabiiy ofatlar soni ortmoqda. Bu esa Yerning sukutdagi faryodining yana bir ko'rinishidir.

Muammoni kamaytirish yo'llari

Yer hali umidni uzmagan. Insoniyat quyidagi choralari orqali vaziyatni yumshatishi mumkin:

Ekologik toza transport (elektromobillar, jamoat transporti)

Qayta tiklanuvchi energiya manbalari (quyosh, shamol)

Sanoatda ekologik filtr va texnologiyalar

Ko'kalamzorlashtirish va o'rmonlarni tiklash

Aholining ekologik madaniyatini oshirish

Har bir ekilgan daraxt — Yerning yana bir nafasi.

Xulosa

Yer sukutda. Ammo bu sukut befarqlik emas — bu sabr. Insoniyat ushbu jim faryodni bugun eshitmasa, ertaga oqibatlari qaytarib bo‘lmas darajaga yetishi mumkin. Havoning ifloslanishi — bu faqat ekologik muammo emas, balki axloqiy mas’uliyat masalasidir.

Agar inson tabiat bilan murosada yashashni o‘rganmasa, Yer bir kun kelib sukutni butunlay tanlashi mumkin. Va o‘sha payt bu faryodni eshitadigan quloq qolmasligi ehtimoli bor.

Foydalanilgan adabiyotlar:

O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi. Atmosfera havosini muhofaza qilish bo‘yicha milliy hisobot. – Toshkent, 2022.

Karimov A., Abdullayeva M. Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti, 2020.